

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Ons kenmerk: 2508-01

Betreft: zienswijze op het wetsvoorstel tot wijziging van de Omgevingswet inzake vervanging van de omgevingswaarde voor stikstofdepositie

Zeist, 7 augustus 2025

Geachte mevrouw Wiersma,

Namens Wereld Natuur Fonds maken we gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op het wetsvoorstel tot wijziging van de Omgevingswet in verband met het vervangen van de omgevingswaarde voor stikstofdepositie (Spoedwet vervangen omgevingswaarde stikstof). Wij zijn kritisch over het wetsvoorstel zoals dit nu voorligt. Dit voorstel voldoet niet aan de voorwaarden voor effectiviteit, juridische houdbaarheid of transparantie. De wet biedt geen zekerheid over daadwerkelijke reductie, schrapt toetsbare normen, en laat belangrijke inhoudelijke en juridische vragen onbeantwoord. De voorgestelde uitvoering is in strijd met Europese verplichtingen en rechterlijke uitspraken^{1,2}.

Vervanging KDW: onduidelijk en juridisch risicovol

De KDW is een wetenschappelijk onderbouwde grens. Boven deze grens is significante verslechtering van beschermde habitattypen niet uit te sluiten. De KDW is geen politieke keuze, maar volgt uit Europese verplichtingen om natuur te beschermen^{3,4}.

Als de Omgevingswaarden ten aanzien van de KDW uit de wet wordt gehaald, moet er iets voor in de plaats komen dat minstens even goed beschermt. Dat gebeurt nu niet. De voorgestelde wetswijziging bevat geen concrete reductieopgave. Bovendien wordt met de keuze voor 2035 de aanpak van de stikstofproblematiek opnieuw op de lange baan geschoven. Daardoor is niet te beoordelen of de natuur met dit voorstel nog voldoende beschermd blijft⁵.

Wij verzoeken u daarom de KDW niet uit de wet te schrappen zolang er geen juridisch houdbaar en ecologisch gelijkwaardig alternatief is vastgesteld.

---

¹ Richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn), artikel 6 lid 2.

² Rechtbank Den Haag 22 januari 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:578.

³ Tomassen & Bobbink (2024), onderbouwing KDW-wijziging.

⁴ Europese Commissie (2007, 2018), guidance documents Habitatrichtlijn.

⁵ Wetsvoorstel Spoedwet wijziging Omgevingswet, versie 9 juli 2025.

Nieuwe aanpak is onvoldoende concreet en in strijd met de wet

Het nieuwe wettelijk programma bevat geen harde doelen of tussenstappen. Daardoor is niet duidelijk of de stikstofuitstoot op tijd genoeg daalt. Uit de getoetste natuurdoelanalyses en adviezen blijkt dat in de meeste gebieden de natuur is verslechterd of (verder) dreigt te verslechteren, of dat dit niet valt uit te sluiten. Dit is in strijd met het verslechteringsverbod uit de Vogel- en Habitatrichtlijn en de vertaling daarvan in de Omgevingswet.⁶ Ecologisch onderzoek heeft aangetoond dat, om verdere verslechtering te voorkomen en te voldoen aan artikel 6 tweede lid van de Habitatrichtlijn, uiterlijk in 2030 onder de KDW moet worden gekomen, met voorrang voor urgente gebieden. Dit is bekrachtigd in de uitspraak van de Rechtbank Den Haag⁷. Daarbij moet voorrang worden gegeven aan gebieden met grootste stikstofoverbelasting. In het voorstel voor de wetswijzing worden pas voor 2035 reductiedoelen gesteld en wordt pas in 2030 geëvalueerd. Dat is veel te laat. Het risico is groot dat hiermee verdere verslechtering van beschermde habitattypen niet wordt voorkomen.

Wij verzoeken u daarom om bindende reductiedoelen vóór 2030 wettelijk vast te leggen en te zorgen voor tussentijdse sturing en handhaving, zodat verdere verslechtering van beschermde habitattypen voorkomen wordt.

Politieke motieven boven ecologische noodzaak

De onderbouwing van het wetsvoorstel leunt zwaar op het Hoofdlijnenakkoord van juni 2024⁸, zonder inhoudelijke ecologische analyse of toetsing aan Europees recht. Beleid gebaseerd op politieke besluiten en compromissen mag nooit strijdig zijn met hogere rechtsnormen, waaronder de Habitatrichtlijn en recente jurisprudentie⁹.

Wij verzoeken u het wetsvoorstel te herzien en te baseren op ecologische en juridische randvoorwaarden, en niet politieke motieven als uitgangspunt te nemen, zodat het voorstel verenigbaar is met Europees natuurbeschermingsrecht.

Beperkte participatie en het negeren van eerdere conclusies

Onder leiding van de vorige minister voor Natuur en Stikstof heeft in 2022 een uitgebreid participatietraject plaatsgevonden, waarbij maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en andere betrokken partijen zijn geconsulteerd over de mogelijkheid om de KDW te vervangen door een ander sturingsinstrument. Uit dit proces bleek dat er op dat moment geen volwaardig alternatief beschikbaar was dat een vergelijkbaar beschermingsniveau kon garanderen. In de Kamerbrief van 25 november 2022 is dit ook bevestigd: "Een alternatief voor de omgevingswaarde op basis van de kritische depositiewaarde is nog niet voorhanden. [...]"

---

⁶ Ecologische Autoriteit (2024), *Doen wat moet en kan: Advies over het beoordelen van maatregelen in het kader van de Wet natuurbescherming*.

https://ecologischeautoriteit.nl/docs/mer/p51/p5133/doen_wat_moet_en_kan.pdf.

⁷ Rechtbank Den Haag 22 januari 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:578.

⁸ Hoofdlijnenakkoord "Hoop, Lef en Trots", juni 2024.

⁹ ABRvS 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1603 (PAS-uitspraak).

Daarnaast moet een methode worden gevonden om een alternatief eenzelfde ambitieniveau te geven als de huidige omgevingswaarde.”¹⁰

Het nu voorliggende wetsvoorstel voorziet niet in zo’n methode en wijkt af van de uitkomsten van dit stakeholderproces. Er is geen inhoudelijke onderbouwing waarom eerdere conclusies terzijde zijn geschoven. Ook zijn veel van de eerder betrokken partijen niet opnieuw geconsulteerd bij het opstellen van dit voorstel.

Wij verzoeken u daarom om de conclusies van het eerdere participatietraject serieus te nemen, en bij de verdere uitwerking van het wetsvoorstel opnieuw brede consultatie met alle relevante maatschappelijke en wetenschappelijke partijen te organiseren.

Effectieve maatregelen ontbreken

Diverse studies laten zien dat er voldoende mogelijkheden zijn om de uitstoot van ammoniak snel te verlagen. Dat kan met relatief eenvoudige maatregelen, zoals meer weidegang, minder eiwitrijk voer en beter mestmanagement. Volgens onderzoek van WUR en andere partijen kan de uitstoot hierdoor al met 36–50% dalen voor 2030^{11,12,13}. Deze maatregelen zijn haalbaar, betaalbaar en vaak binnen bestaande regels mogelijk. Ook het advies ‘Naar een ontspannen Nederland’ laat zien hoe met een gerichte aanpak de stikstofdoelen uit de Omgevingswet voor 2030 behaald kunnen worden¹⁴. Een recente actualisatie van dat advies bevestigt die conclusie¹⁵.

Wij verzoeken daarom om niet alleen de huidige omgevingswaarden te behouden, maar deze ook aan te vullen met een wettelijke verplichting tot het opstellen van een programma voor het verminderen van emissies (zoals bedoeld in artikel 3.9, vierde lid Omgevingswet). Dit programma moet specifiek gericht zijn op het verminderen van de depositie van stikstof op stikstofgevoelige habitats in Natura 2000-gebieden, zodat bewezen en direct uitvoerbare maatregelen hierin verplicht worden opgenomen.

Tot slot

Het wetsvoorstel stelt geen betere bescherming van de natuur veilig. De aanpak is onduidelijk, niet controleerbaar en niet in lijn met de wet. Het risico op verdere verslechtering van natuur blijft bestaan en juridische problemen worden niet opgelost.

---

¹⁰ Kamerbrief 25 november 2022, "Voortgang structurele aanpak stikstof", kenmerk 35334-144.

¹¹ Rougoor & Van der Schans (2022), "Laaghangend fruit stikstofmaatregelen".

¹² WUR (2023), "Effectieve maatregelen ammoniakreductie landbouw"

¹³ Ros, G.H., Groenestein, K., van Middelkoop, J.C., & Oenema, O. (2025). "Verkenning effecten landbouwinnovaties: Potentieel van landbouwinnovaties voor vermindering van ammoniak- en methaanemissies." Wageningen University & Research.

¹⁴ Erisman & Strootman (2021) "Naar een ontspannen Nederland". <https://ontspannennederland.nl/>

¹⁵ Erisman en Brouwer (2025) "Scenarioberekeningen van de stikstofdepositie".

https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/science/nieuws/scenarios-voor-doelbereik-2030_17032025.pdf

Wereld Natuur Fonds
Postbus 7
3700 AA Zeist

Kvk nr: 41177588
0800-1962 (gratis)
info@wwf.nl
wwf.nl

Wij verzoeken u daarom:

1. Dit wetsvoorstel niet in te dienen in de huidige vorm;
2. De bestaande omgevingswaarde (KDW) te behouden totdat er een goed werkend alternatief is;
3. In het programma dat de minister moet opstellen in het kader van artikel 3.9, vierde lid, Omgevingswet, duidelijke en concrete reductiedoelen voor alle sectoren op te nemen, waarmee wordt gewaarborgd dat uiterlijk op 31 december 2030 50% van de oppervlakte aan stikstofgevoelige natuur in de Natura 2000-gebieden onder de KDW is gebracht;
4. De meest kwetsbare natuurgebieden van de Urgente Lijst voorrang te geven bij het nemen van maatregelen;
5. Monitoring, bijsturing en handhaving goed te regelen in wet- of regelgeving.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'K. Haanraads', written over a faint rectangular stamp.

Mw. ir. Kirsten Haanraads
Hoofd Public Affairs, Wereld Natuur Fonds